

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ПРЕВЕНТИВНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ*

І. Й. Плікус, канд. екон. наук, доцент;

Ю. О. Високоє, студентка,

Сумський державний університет, м. Суми, Україна

У цій статті розглянуто науково-методологічні підходи до здійснення фінансового аналізу як методу превентивного контролю в системі антикризового фінансового управління. Запропоновано одну із версій методики факторного аналізу чистих активів, яка дозволить оцінити ефективність роботи підприємства з метою уникнення кризових явищ або банкрутства.

***Ключові слова:** фінансовий аналіз, антикризове управління, превентивний контроль, чисті активи, факторний аналіз.*

В данной статье рассмотрены научно-методологические подходы к осуществлению финансового анализа как метода превентивного контроля в системе антикризисного финансового управления. Предложена одна из версий методики факторного анализа чистых активов, которая позволит оценить эффективность работы предприятия во избежание кризисных явлений или банкротства.

***Ключевые слова:** финансовый анализ, антикризисное управление, превентивный контроль, чистые активы, факторный анализ.*

ВСТУП

Антикризове управління як економічне поняття останнім часом набуває значного поширення. Під антикризовим управлінням розуміють або управління в умовах кризи, або управління, спрямоване на вихід підприємства з кризового стану, в якому воно вже знаходиться [11]. Проблема формування системи антикризового управління як окремого специфічного виду управління потребує конкретного пояснення та на сьогоднішній день в Україні існує два напрями дослідження цієї проблеми. До першого належать методи, що розглядають його як управління в умовах кризи, до другого - методи, що включають превентивну складову, яка повинна стати елементом у системі управління підприємством, який би дав змогу більш якісно оцінити результати його діяльності та уникнути фінансової кризи.

Залежно від ступеня кризи процес здійснення превентивного контролю може змінювати свої напрями: якщо криза має різні фази, то превентивний контроль залежить від складності ситуації, яка існує на підприємстві; якщо спостерігається легкий ступінь кризи, тоді достатнім є проведення не постійного контролю, а, наприклад, один раз на місяць; якщо ступінь кризи є важким, процес контролю повинен бути безперервним [8]. Антикризове управління має базуватися на досить детальному та ґрунтовному аналізі фінансового стану підприємства. Тому на сьогодні одним із найвагоміших напрямків вивчення стану підприємства, особливо при дослідженні загрози кризових явищ, є фінансовий аналіз підприємства саме як методу превентивного контролю, чим пояснюється актуальність обраної теми.

* Стаття рекомендована до друку доктором економічних наук Басанцовим І. В., СумДУ, м. Суми

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

За кордоном і в Україні розроблено велику кількість показників, що використовуються для оцінки фінансового стану та імовірності банкрутства підприємства. При цьому поширення отримав коефіцієнтний аналіз. Проблема використання коефіцієнтів при аналізі підприємства присвячені роботи таких закордонних і вітчизняних вчених, як Х. Андерсон, Л. Бернстайн, Р. Дамарі, Ж. Ришар, Б. Райан, І. Бланк, А. Ігнатова, В. Василенко, В. Захарченко, С. Салига, О. Кононенко, А. Олексюк, Г. Савицька, М. Крейнїна, А. Шеремет, О. Терещенко та інших. Ці дослідження містять матеріал, що має методичне і практичне значення для проведення аналізу стану підприємства, у них обґрунтовані складність і багатогранність проблем, пов'язаних із цим питанням. Разом з тим вважаємо за необхідне відзначити, що:

– по-перше, у сучасній літературі, присвяченій фінансовому аналізу й антикризовому управлінню, не розглядаються питання теорії побудови процесу оцінки та аналізу фінансового стану підприємств, що функціонують в умовах високого ризику і що стосуються правил формування структури економічних показників, необхідних для проведення аналізу. Традиційні підходи аналізу та оцінки стану підприємства не систематизовані, не представлені як структура процесу, що забезпечує контрольні і регульовальні функції системи управління. У розглянутих джерелах, на наш погляд, не міститься цільових функцій аналізу, у них мають місце істотні розбіжності у найменуванні і кількості абсолютних і відносних показників, які використовуються для аналізу стану підприємства (у цілому в розглянутих працях для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства використовуються понад 100 показників, з яких в одних роботах для аналізу неспроможності пропонується застосовувати тільки 4 показники [1], а в інших [2] більш 40, загальний обсяг показників, що використовуються при аналізі коливається від 5% до 40% [10]);

– по-друге, за цільовою орієнтацією процесу аналізу фінансового стану підприємства діагностику імовірності банкрутства підприємства можна класифікувати на антикризову і кризову. Антикризова діагностика являє собою дослідницький процес постійного моніторингу стану підприємства, задачами якого є: своєчасне розпізнавання симптомів кризової ситуації і їх кількісне вимірювання; оцінка діяльності підприємства як цілісної системи для визначення орієнтирів; виявлення причин утворення сформованого положення і вироблення найбільш раціональних управлінських рішень. Результатом процесу діагностування в цьому випадку є формування висновку про наявність погрози імовірності банкрутства і доцільності або необхідності проведення більш детального аналізу. Кризова діагностика – це дослідження стану підприємства у період кризи з метою виявлення можливостей її подолання. Задачі кризової діагностики - оцінка масштабності і глибини кризи; вивчення причин її утворення; вибір найбільш ефективного варіанта процедур банкрутства з погляду законодавства;

– по-третє, з огляду на значущість антикризової діагностики в управлінській практиці (дозволяє здійснити діагностику імовірності кризового стану підприємства до моменту порушення справи про банкрутство в господарському суді) методи антикризової діагностики складають переважну частину методичного інструментарію діагностування, до яких можна віднести: метод оцінки ліквідності балансу, він полягає у порівнянні коштів за активом, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розташованих у порядку ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, згрупованими за термінами їх погашення і розташованими у порядку зростання строків; модель Альтмана, яка дозволяє в першому наближенні розділити підприємства на потенційних

банкрутів і небанкрутів. Перевагами даної моделі є її простота, можливість її застосування в умовах обмеженого обсягу інформації про підприємство. Недолік моделі Альтмана - те, що вона не забезпечує високу точність прогнозування банкрутства, оскільки що не враховує впливу на фінансовий стан підприємства інших важливих показників (рентабельності, віддачі активів, ділової активності підприємства). На відміну від західних, українські підприємства функціонують в інших умовах, що не дозволяє автоматично переносити західні значення коефіцієнтів на українську практику, оскільки не доступна детальна інформація про фінансовий стан вітчизняних підприємств-банкрутів; коефіцієнт фінансування важколіквідних активів - цей метод відображає використовувану підприємством політику фінансування активів: консервативну, помірну, агресивну і занадто агресивну.

Також вважаємо за необхідне зауважити, що відображені у звітності фінансові показники є порівнянними, ґрунтуються на визначеній методології і стандартизовані, що дозволяє самостійно аналізувати їх, як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам звітності. Проте, використовуючи тільки фінансові показники звітності, важко здійснити моніторинг поточного стану (або довгострокового розвитку) підприємства та оцінити перспективи його розвитку (або поточний стан). Аналіз тільки динаміки балансу, структури активів і пасивів, а також результатів фінансової діяльності недостатньо розкриває ситуацію на підприємстві. Тому необхідним елементом управління підприємством є своєчасний і достовірний фінансовий аналіз результатів діяльності підприємства, який дозволить вчасно виявляти симптоми внутрішніх і зовнішніх факторів і процесів, здатних викликати кризу підприємства та передбачати час її настання. Тобто фінансовий аналіз необхідно розглядати як метод превентивного контролю в системі антикризового управління підприємством.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Проведене дослідження застосування традиційних підходів до оцінки неплатоспроможності підприємства підтвердило, що в інформаційній базі проведення аналізу відсутня однозначність як у визначенні числа показників, так і в їх трактуванні. При цьому у вітчизняній практиці не використовується новий напрямок аналізу діяльності підприємства, що базується на показнику "чисті активи", або "вартість чистих активів" (у нормативно-правових документах фігурує термін «вартість чистих активів». У науковій, навчальній літературі, в засобах масової інформації у тому ж значенні вживається термін «чисті активи»). З позицій сучасної економічної теорії зміна величини чистих активів, яка мала місце після закінчення звітного періоду, розглядається як прибуток. У практичній діяльності під чистими активами розуміють активи підприємства, які звільнені від усіх боргових зобов'язань. Саме цей показник визначає можливість існування підприємства (якщо вартість чистих активів менша статутного капіталу встановленого законодавчо, то підприємство ліквідується).[3] Тому метою статті є обґрунтування пропозиції щодо використання методики факторного аналізу вартості чистих активів як інструмента фінансового аналізу та превентивного контролю у системі антикризового управління підприємством. Ця методика може бути застосована при розробленні програми фінансової стабілізації підприємства або запобіганні банкрутству підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Зазначимо, що в Україні традиційний набір показників для оцінки фінансового стану підприємства, в основі якого знаходяться в основному коефіцієнти, такий, що при його застосуванні більш 80 % підприємств

мають формально-правові ознаки неплатоспроможності, а більше 50 % є збитковими [5; 9]. Однією з причин такої ситуації з оцінки процедур банкрутства є відсутність надійного процесу ідентифікації фінансової неспроможності підприємства, основою якої є система показників, що характеризують цей стан. Діючи у даний час підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства базуються в основному на коефіцієнтних методах діагностики банкрутства [2;4;6;7;8;9], які мають багато недоліків. Цей підхід фіксує минулий стан і не оцінює імовірність майбутнього стану, не враховує життєвого циклу підприємства і динаміки його розвитку, що негативно позначається на прийнятті рішень господарського суду. Загальноприйняті процедури аналізу фінансової стійкості підприємства, на нашу думку, не дозволяють сформулювати інформаційну структуру як цілісність в узгодженні з застосовуваними методами. Наслідком цього можна вважати протиріччя у структурі процесу аналізу, які ведуть до суб'єктивної оцінки ситуації. Розглянувши підходи щодо проведення фінансового аналізу діяльності підприємства з погляду неплатоспроможності і на основі критичного аналізу практики застосування показників, що характеризують його фінансовий стан, сформулюємо рекомендації з удосконалення проведення такого аналізу, при цьому наголос зробимо на застосуванні у системі показників кризової діагностики показника “вартість чистих активів” та використанні методики факторного аналізу цього показника з метою попередження кризових явищ на підприємстві.

Для використання чистих активів як методу фінансового аналізу важливо не тільки порівнювати чисті активи зі статутним капіталом, а й відслідковувати інтенсивність їх зміни, порівняно з інтенсивністю зміни виручки від реалізації продукції. Проведення цього аналізу пропонуємо здійснювати у два етапи.

Етап 1. Розрахунок темпу зростання вартості чистих активів ($T_{ВЧА}$) та темпу зростання виручки від реалізації ($T_{В}$). При цьому можливі такі співвідношення цих показників:

- 1) $T_{ВЧА} > 0, T_{В} > 0$;
- 2) $T_{ВЧА} > 0, T_{В} < 0$;
- 3) $T_{ВЧА} < 0, T_{В} < 0$;
- 4) $T_{ВЧА} < 0, T_{В} > 0$.

Якщо у підприємства

$$T_{ВЧА} < 0, T_{В} < 0,$$

то траєкторія його розвитку направлена на ситуацію, при якій

$$T_{В} > 0, T_{ВЧА} < 0 \text{ або } T_{В} < 0, T_{ВЧА} > 0,$$

то підприємство має кризову ситуацію.

При цьому для поточного управління фінансами в розрахунок беруться чисті активи на кварталні дати. Для стратегічного управління - чисті активи на дати річної звітності. Показники вартості чистих активів, розраховані на кварталні дати, можуть істотно відрізнятися від значення показника, розрахованого при річному бухгалтерському балансі. Проте нерідко підприємства не визначають вартості чистих активів на кварталні дати і не проводять оперативного аналізу динаміки чистих активів. У такому випадку керівництво позбавляє себе:

- можливості прогнозувати величину чистих активів на дату річної звітності та не допустити їх зниження до критичного рівня;
- можливості оперативного управління структурою капіталу;
- можливості своєчасної та гідної підготовки до зборів акціонерів, на яких вирішуються принципово важливі питання;

– капіталізації прибутку, виплати дивідендів, зміни статутного капіталу.

Для визначення інтенсивності зміни вартості чистих активів слід використовувати геометричну середню, розраховану за формулою

$$T = \sqrt[n]{T_1 T_2 \dots T_n}, \quad (1)$$

де T - геометрична середня;

$T_1 T_2 \dots T_n$ - ланцюговий темп зростання у відсотках;

n - число рівнів ряду.

Етап 2. Факторний аналіз чистих активів. Для управління чистими активами потрібно забезпечити реалізацію такої функції управління, як внутрішній контроль. Контроль як функція управління визначається як така характеристика управління, яка дозволяє виявити проблеми і скоригувати діяльність підприємства до того, як ці проблеми переростуть у кризу. Моніторинг чистих активів, середні темпи зростання (або приросту) дозволяють виявити проблему. Для її усунення або недопущення проблемної ситуації потрібно проводити факторний аналіз чистих активів.

Ми пропонуємо одну із методик факторного аналізу чистих активів на основі моделювання. Модель - це насамперед інструмент дослідження об'єкта, умовний образ об'єкта і яка може бути використана як інструмент для контролю, оцінки, аналізу і для прогнозування. Будь-який факторний аналіз починається з моделювання багатофакторної моделі. Побудова моделі полягає у відображенні конкретної математичної залежності між факторами. Принцип, який знаходиться в основі розрахунку чистих активів, визначає адитивний характер зв'язку. У адитивній моделі результативний показник являє собою алгебраїчну суму факторів. Кількість факторів може варіювати. Загальна формула адитивної моделі:

$$y = \sum_{i=1}^n X_i = X_1 + X_2 + \dots + X_n. \quad (2)$$

Уявімо чисті активи (ЧА) у вигляді адитивної моделі так:

$$ЧА = A_p - P_p, \quad (3)$$

де A_p - активи, що беруться до розрахунку;

P_p - пасиви, що беруться до розрахунку.

Можна уявити формулу розрахунку вартості чистих активів у розширеному вигляді, при цьому активи, що беруться до розрахунку, стануть як алгебраїчна сума статей бухгалтерського балансу. Ми пропонуємо умовні позначення балансових статей. Умовні позначення отримали відображення у таблиці 2. Формула розрахунку вартості чистих активів у розширеному варіанті набере такого вигляду:

$$\begin{aligned} ЧА = НМА + ОС + НБ + ДФІ + ІДФІ + ВПД + ІНА + З + Т + \\ + ДЗ + ГФІ + ГК + ІОА - ДК - ВПЗ - ІДЗ - КК - КЗ - ІПЗ. \end{aligned} \quad (4)$$

У цей час власні акції, викуплені в акціонерів, у розрахунок вартості чистих активів не беруть. Однак ця стаття заслуговує особливу увагу фінансового аналітика, не зважаючи на те, що український фондовий ринок не розвинутий.

При вивченні детермінованих адитивних зв'язків часто використовується прийом балансової ув'язки, принципом якої є: загальна зміна результативного показника повинна дорівнювати сумі змін за рахунок окремих факторів. Інакше кажучи, формула розрахунку зміни вартості чистих активів набере вигляду

$$\Delta ЧА = \Delta A_p - \Delta П_p . \quad (5)$$

Більш докладно формулу розрахунку абсолютної зміни вартості чистих активів за рахунок балансових статей можна представити так:

$$\Delta ЧА = \Delta НМА + \Delta ОС + \Delta НВ + \Delta ДФІ + \Delta ІДФІ + \Delta ВПД + \Delta ІНА + \Delta З + \Delta Т + \Delta ДЗ + \Delta ГФІ + \Delta ГК + \Delta ІОА - \Delta ДК - \Delta ВПЗ - \Delta ІДЗ - \Delta КК - \Delta КЗ - \Delta ІПЗ . \quad (6)$$

Розглянемо можливості використання методики факторного аналізу вартості чистих активів на прикладі.

Таблиця 1 - Динаміка статутного капіталу і чистих активів ВАТ «ЕРКОН»

Показник	На	На	На	На	На
	01.01.05 р.	01.01.06 р.	01.01.07р.	01.01.08р.	01.01.09 р.
Балансова вартість чистих активів, тис. грн	156 472	148 552	149 076	153 026	157 075
Темп зростання:					
базисний, %	100,0	94,9	95,3	97,6	100,4
ланцюговий, %	-	94,9	100,3	102,6	102,6
Статутний капітал, тис. грн	45	45	45	992	992
Відношення чистих активів до статутного капіталу, в разях	3 477	3 301	3 313	154,3	158,3

Необхідно розрахувати середній темп зростання за таблицею 1, що відображає динаміку вартості чистих активів ВАТ «ЕРКОН»

$$T = \sqrt[4]{94,9 \cdot 100,3 \cdot 102,6 \cdot 102,6} = 100,05\% .$$

Із проведеного розрахунку видно, що середній темп зростання вартості чистих активів підприємства дорівнює величині, трохи більшій, ніж 100%. Це є свідченням незначної інтенсивності зростання їх вартості. У середньому за чотири роки вартість чистих активів щорічно збільшувалася на 0,05%. Потужності цього підприємства використовуються на 40-45%, а зношеність основних засобів має високий рівень, проте ВАТ «ЕРКОН» упродовж ряду років має стійке фінансове становище і досить міцні позиції на ринку.

У адитивній моделі величина впливу кожного фактора дорівнює величині зміни цього фактора, але з урахуванням знака. У даному випадку (див. табл. 2) зміна основних коштів склала + 4760 тис. грн, тоді вплив зміни основних засобів на зміну вартості чистих активів також склала + 4760 тис. грн. У той самий час кредиторська заборгованість знизилася на 11 617 тис. грн. Хоча математичний знак визначається як від'ємний (мінус), чисті активи за рахунок цього фактора збільшилися на 11 617 тис. грн. Вплив кожної статті на зміну чистих активів у відсотковому відношенні визначається так: відхилення за кожною

статтею ділиться на загальну зміну чистих активів. Наприклад, абсолютне відхилення за нематеріальними активами склало «мінус» 13 тис. грн, загальна зміна чистих активів - «плюс» 4049 тис. грн, тоді $(-13/4049) \cdot 100 = -0,4 \%$.

Таблиця 2 - Розрахунок впливу факторів, що привели до зміни чистих активів ВАТ «ЕРКОН» за період 2008 - 2009 рр.

Назва	на поч. року	на кін. року	абс. відхил.	Вплив на зміну чистих активів	
				у тис. грн	у % до заг. зміни
Активи, взяті до розрахунку					
Необоротні активи					
1 Нематеріальні активи (НМА)	13	-	-13	-13	-0,4
2 Основні засоби (ОЗ)	92152	96912	+4760	+4760	+117,5
3 Незавершене будівництво (НБ)	594	-	-594	-594	-14,7
4 Довгострокові фінансові інвестиції (які обліковуються за методом участі)(ДФІ)	-	-	-	-	-
5 Інші довгострокові фінансові інвестиції (ІДФІ)	261	112	-149	-149	-3,8
6 Відстрочені податкові активи (ВПА)	57	-	-57	-57	-1,4
7 Інші необоротні активи (ІНА)	-	-	-	-	-
Оборотні активи					
8 Запаси (З)	49505	59641	+10136	+10136	+250,3
9 Товари (Т)	3870	5042	+1172	+1172	+28,9
10 Дебіторська заборгованість (ДЗ)	48300	38252	-10048	-10048	-248,2
11 Поточні фінансові інвестиції (ПФІ)	-	-	-	-	-
12 Грошові кошти (ГК)	4897	1718	-3179	-3179	-78,5
13 Інші оборотні активи (ІОА)	-	-	-	-	-
14 Усього активів, які беруться до розрахунку	199649	201677	+2028	+2028	+50,1
Пасиви, взяті до розрахунку					
15 Довгострокові кредити банку (ДК)	3966	4024	+58	-58	-1,4
16 Відстрочені податкові зобов'язання (ВПЗ)	179	467	+288	-288	-7,1
17 Інші довгострокові зобов'язання (ІДЗ)	-	-	-	-	-
18 Короткострокові кредити банків (КК)	-	9300	+9300	-9300	-229,7
19 Кредиторська заборгованість (КЗ)	42239	30622	-11617	+11617	+286,9
20 Поточні зобов'язання з учасниками (ЗУ)	239	189	-50	+50	+1,2
22 Інші поточні зобов'язання (ІПЗ)	-	-	-	-	-
23 Усього пасивів, які беруться до розрахунку	46623	44602	-2021	+2021	+49,9
24 Вартість чистих активів (стор. 14-23)	153026	157075	+4049	+4049	100

Інакше кажучи, зменшення самих нематеріальних активів на 13 тис. грн також знизило чисті активи на 13 тис. грн, або на 0,4 %. Як видно з таблиці 2, за період, що аналізується, чисті активи зросли на 4 049 тис. грн, або на 2,6%. Найбільший позитивний вплив на зростання чистих активів мала зміна за статтею «запаси». Абсолютне відхилення за цією статтею склало + 10 136 тис. грн. Це вплинуло на зміну вартості чистих активів: вони збільшилися на ту саму величину, що у відсотках до загальної зміни чистих активів склало 250,03 %. Зростання запасів обумовлений різними причинами: накопиченням виробничих запасів у зв'язку з планованим збільшенням обсягу виробництва, підвищенням рівня цін на основні матеріали, запасними частинами. Зростання витрат з незавершеного виробництва викликано збільшенням замовлень на продукцію з тривалим виробничим циклом виготовлення. Зниження дебіторської заборгованості на 10 048 тис. грн призвело до зниження вартості чистих активів на 248,2 %. Важливо визначити динаміку структури дебіторської заборгованості з виділенням питомої ваги простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості до стягнення. Необхідно проаналізувати оборотність дебіторської заборгованості, порівнявши її з оборотністю кредиторської заборгованості. Вартість основних засобів зросла на 4 760 тис. грн. Загальна зміна вартості чистих активів за рахунок цієї балансової статті склала 117,5 %. Відзначимо, що вибуття основних засобів за аналізований період склало майже півтора мільйона. У той самий час були придбані верстати з програмним керуванням на загальну суму понад шість з половиною мільйонів гривень. Значний вплив на зміну вартості чистих активів зробило зниження кредиторської заборгованості на 11 617 тис. грн, і за рахунок цього зміна чистих активів склала 286,9 %. Поява короткострокових зобов'язань за позиками і кредитами в розмірі 9 300 тис. грн негативно вплинула на вартість чистих активів підприємства, знизивши її на 229,7 %. Акціонерне товариство отримало банківський кредит для оновлення основного виробничого устаткування. На зменшення чистих активів вплинуло зниження грошових коштів на 3 179 тис. грн, це пов'язано в основному з придбанням нового обладнання і збільшенням запасів.

Представлена нами методика факторного аналізу чистих активів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Вона може бути використана як інструмент внутрішнього та / або зовнішнього контролю і як інструмент діагностики з метою уникнення кризових явищ або банкрутства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання сучасних підприємств відіграє вчасно проведений фінансовий аналіз стану підприємств, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес виявлення загроз банкрутства та прийняття фінансових рішень.

При цьому фінансовий аналіз як одну з функцій процесу управління необхідно розглядати як метод превентивного контролю у системі антикризового управління, що включає комплекс процедур з розрахунку фінансових показників, які відображають стан і поведінку підприємства як цілісності та забезпечують достатній рівень вірогідності розрахунків, на підставі яких приймаються рішення. Запропонований підхід використання показника «вартість чистих активів» при аналізі фінансового стану підприємства з метою виявлення кризових явищ на підприємстві доповнює загальноприйняті прийоми оцінки ймовірності банкрутства та дозволяє найефективніше використовувати інформацію,

що знаходиться у бухгалтерській звітності та сприяє виявленню та оцінці сильних і слабких сторін підприємства. При цьому аналіз підприємства розглядається як процес перетворення інформації, що відображає визначену послідовність дій при вирішенні поставленої задачі: не допустити факту неплатоспроможності; виявити причини, усунення яких дозволить вивести підприємство із кризового стану. При факторному аналізі вартості чистих активів з'являється можливість вибору найкращого варіанта розподілу ресурсів з урахуванням цільових витрат і наявних ресурсів. У статті була запропонована методика проведення факторного аналізу вартості чистих активів, при застосуванні якої можливо виявити проблему до того, як вона переросте у кризу. Факторний аналіз передбачає оцінку впливу окремих чинників на підсумкові фінансові показники з метою виявлення причин, що викликають зміни їх значень. Даний метод доцільно використовувати, як правило, при проведенні внутрішнього фінансового аналізу, адже саме при проведенні цього аналізу аналітики найбільше зацікавлені виявити загрози виникнення банкрутства чи появу кризових явищ.

SUMMARY

FINANCIAL ANALYSIS AS A PREVENTIVE CONTROL METHOD IN THE SYSTEM OF THE ANTICRISIS MANAGEMENT

*I. I. Plikus, Y. O. Vysokos,
Sumy State University, Sumy, Ukraine*

In the article the scientific and methodological approaches to financial analysis as a method of preventive controls in the anticrisis management system are given. The authors pose a version of one of the techniques of factor analysis of net assets, which evaluates the effectiveness of the company to avoid crisis or bankruptcy.

Key words: *financial analysis, anticrisis management, preventive control, net assets? Factor analysis.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Методические положения по оценке финансового состояния предприятий и установлению неудовлетворительной структуры баланса. – Утв. Российским Федеральным управлением по делам о банкротстве от 12.08.94, № 31-р.
2. Методичні рекомендації з виявлення ознак неплатоспроможності підприємств і ознак дій з прихованого банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затв. Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 року № 14 зі змін та доп.
3. Методичні рекомендації щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств. – Затв. рішенням ДКЦПФР № 485 від 17.11.2004
4. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства / М. Д. Білик // Фінанси України. - 2005. - №3. - С. 117 – 128.
5. Захарченко В. О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства / В. О. Захарченко, С. І. Счасна // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 137-144.
6. Игнатов А. В. Анализ финансового состояния предприятия / А. В. Игнатов // Финансовый менеджмент. - 2004. - № 4. – С.3-20.
7. Котляр М. Л. Анализ финансового стану підприємства / М. Л. Котляр // Фінанси України. - 2004. - № 5. – С. 99-104.
8. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методичні заходи та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К : КНЕУ, 2005.
9. Макаренко И. О. Анализ проблем антикризисного управления предприятием при угрозе банкротства / И. О. Макаренко // Актуальные проблемы экономики. – 2005. – № 9 . – С. 170-174.
10. Момот Т. В. Вартісно-орієнтовне корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження / Т. В. Момот. – Харків : ХНАМГ, 2006. – 380 с.
11. Салига К. С. Эффективность господарської діяльності підприємств : монографія / К. С. Салига. – Запоріжжя : ЗІНТІ, 2005. –180 с.

Надійшла до редакції 24 травня 2012 р.